

Bloomsbury
szerelmesei

VANESSA
és az élet művészete

STEFANIE H. MARTIN

Bloomsbury
szerelmesei

VANESSA
és az élet művészete

KOSSUTH KIADÓ

A kiadás alapja:
Stefanie H. Martin: *Die Liebenden von Bloomsbury –
Vanessa und die Kunst des Lebens*
Aufbau Taschenbuch 2023

FORDÍTOTTA
Győri Hanna

SZERKESZTETTE
Bukovenszki-Nagy Eszter

BORÍTÓTERV
Satz Greiner & Reichel, Köln

ISBN 978-963-636-123-5

Minden jog fenntartva

Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2022
(Published with Aufbau Taschenbuch; „Aufbau Taschenbuch”
is a trademark of Aufbau Verlage GmbH & Co. KG)

© Kossuth Kiadó 2024

© Hungarian translation Győri Hanna 2024

Borítóképek:

© AKG-Images,

© Beresford, George Charles / Bridgeman Images

„Festményeimet megálmodom, majd álmaimat megfestem.”

VINCENT VAN GOGH

1. fejezet

Cambridge, 1910. január

Cambridge utcáira puha, fehér szőnyeg borult az éjjel. Még mindig sűrű pelyhekben hullt a hó, és álomszerű csendbe burkolta a kora reggeli várost. Vanessa csak azért volt biztos benne, hogy nem egy nyomasztó álomban van, amelyben nyúlós masszával küzdve reménytelenül lekési a vonatot, mert hallotta saját sietős lépteinek ropogását a bokáig érő hóban.

Clive előtte rohant lobogó kabátjában, kezében a bőrröndjeikkel. Formás lábnyomokat hagyott maga mögött, amelyekbe a nő szívesen belelépett volna, hogy ne ázzon át az időjárásnak legkevésbé sem megfelelő cipője. De Clive túl nagyokat lépett. Nyomról nyomra kellett volna ugrania – nevetséges gondolat!

A férfi hátrafordult.

– Hol vagy már? Siess, kérlek!

– Még soha nem siettem ennyire! – kiáltott vissza Vanessa, és megállt egy kicsit, hogy begombolja a kabátja felső gombjait. Ugyan még nem érezte a testében növekvő új életet, de elég volt tudnia róla, hogy védelmezni akarja.

Clive megrázta a fejét, és továbbrohant.

Mire Vanessa is megérkezett végre az állomásépülethez, a férfi már eltűnt odabent. A váróteremben páran ácsorogtak csupán, de Clive-nak nyoma veszett. Csak nem utazott el nélküle? Vanessa fürkésző tekintettel körbenézett. Meglátott egy magas, vékony, bő kabátos férfit, akinek feltűnően dudorodtak a táskái. Egy oszlopnak dőlt, és valamit írogatott a kis jegyzetfüzetébe. Arcát széles karimájú kalap takarta, de kissé görnyedt, felhúzott vállán látszott, hogy elmélyülten összpontosít. De nem ez keltette fel Vanessa figyelmét. Hanem a lába. Pontosabban az, amit a lábán viselt. Nagy, világosbarna és a viharos időhöz túl elegáns bőr félcipő volt rajta. Felhajtott nadrágszára jóval a bokája fölött harangozott, és kivillant gólyahírsárga zoknijai. A zokni vonzotta Vanessa tekintetét, a sok egyhangú szürke, barna és fekete között úgy világított, mint két napsütötte folt.

Ebben a pillanatban beúszott a képbe Clive sötétkék szövetkabátja.

– Hát itt vagy! Már azt hittem, nélküled kell elutaznom! – Letette a bőrdöket a földre, levette a kalapját, és beletúrt a hajába. Ezt a rá jellemző mozdulatot Vanessa régen ellenállhatatlannak tartotta.

– Amit természetesen nem tettél volna meg. Így hát nem sok értelme volt a megjegyzésednek. – Vanessa arrébb lépett, hogy elnézhessen Clive mellett. A sárga zoknis férfi még mindig az oszlopnál állt. Elrakta a jegyzetfüzetet, aztán a jobb kabátzsebéből előtúrt egy ezüst cigarettatárcát. Szájába dugott egy cigarettát, rágyújtott egy gyufával, majd körbepillantott. Vanessa összerándult, amikor felismerte, de nem jutott eszébe a neve.

– Késik – mondta ebben a pillanatban Clive.

– Ki? – kérdezte szórakozottan Vanessa.

– A vonatot, Vanessa! A vonatot. Ha pontos lenne, már rajta ülnénk. Vagyis, te talán nem.

Vanessát túlságosan lekötötte a kérdés, hogy vajon ki lehet a férfi, ezért nem felelt Clive megjegyzésére. A férfi biztosan nem ismerte fel, mert a tekintete elsiklott felette, látszólag a semmibe meredt. Ezek az éles, intelligens vonások, a kerek szemüveg, a szögletes áll... Hát persze!

– Hiszen ez Roger Fry! – mondta Vanessa, inkább csak magának, mint Clive-nak.

– Tessék?

– Az a férfi mögöttem. Ismerem.

– Hol? – kérdezte Clive, és hátrafordult.

– Clive, kérlek! Ne olyan feltűnően!

Belekarolt a férjébe, és pár lépéssel arrébb húzta, el az idegen látómezejéből. Aki egyébként jólesően somolyogva figyelt egy népes családot, ahogy orgonásipokként egymást követve özönlöttek a váróba. A három legfiatalabb gyerek rögtön szétszaladt, idősebb testvéreik kurjongatva, kiáltozva terelték vissza őket. Vanessa szíve összeszorult a látványtól. Hasonlóan nézhetett ki, amikor a szüleivel és a testvéreivel St. Ivesba indultak nyaralni, csak ők fegyelmezettebben viselkedtek. A hatalmas kupac bőrönd mellett álló két lány saját magára és Virginiára emlékeztette. Mindig rendesek és értelmesek voltak, túl okosak, hogy gondot okozzanak szigorú apjuknak. És a fiatal nő, karján a legkisebbel nyugodtan lehetne Stella, a legidősebb nővére a kis Adriannel. Stella. Vanessa gyorsan elhessegette az emléket. Stella egy másik élet része, amire nem akar többet gondolni.

– Ki az a Roger Fry?

Vanessának kellett egy kis idő, hogy visszatérjen a jelenbe.

– Sok-sok évvel ezelőtt egy asztaltársaságban ültünk egy vacsorán Balfouréknál, ahová George vitt. Az egyik utolsó alkalom lehetett. – Elfintorodott. Nem szívesen emlékezett azokra az időkre, amikor a féltestvére, George szinte minden hétvégén elrágatta valami társasági eseményre, mintha a je-gyese lenne. Természetesen a véleményét nem kérdezte.

– Ismered kéne. Egyike volt a cambridge-i apostolok-nak, igaz, jóval előttd.

– Ó, Fry! Roger Fry! Persze, persze.

Clive elindult volna felé, de Vanessa visszafogta. A férje csodálkozva fordult felé.

– Miért nem köszönsz neki, ha ismered?

– Mert szerintem ő nem ismer *engem*.

– Butaság! Téged nem lehet elfelejteni. Gyere, mutat-kozzunk be neki!

Azzal tolni kezdte Vanessát Roger Fry felé.

– Clive, kérlek!

– Mióta vagy szégyenlős? – A férfi csodálkozva nézett rá.

– Milyen rosszul ismeresz!

– Még csak három éve vagyunk házasok. – Clive gyá-moltalanul megvonta a vállát. Vanessa felnevetett. Az efféle pillanatokban legszívesebben rögtön megcsókolta volna Clive-ot, mindegy, hányan látják. Valakinek a pillantása azonban visszatartotta.

– Várj meg itt, kérlek! – mondta, és elengedte Clive-ot. Tétován elindult Roger Fry felé. Még emlékezett, meny-nyire meglepte annak idején, hogy a nagy tiszteletnek örvendő, világlátott művészettörténésszel milyen fesztele-nül lehet beszélgetni. Még jobban elcsodálkozott, amikor a férfi az este után meghívta hampsteadi házukba, ahol megismerte Helent, a feleségét. Ő is művész volt, de épp

nagyon rossz állapotban. Vanessát Virginiára emlékeztette, a legsötétebb pillanataiban. Zavarba ejtő látogatás volt.

Amikor már csak pár lépésre volt a férfitől, éles füttyszó hasított a levegőbe. Befutott a vonat. Robert Fry előrehajolt, hogy felvegye a bőröndjét. Vanessa épp vissza akart fordulni, amikor találkozott a pillantásuk. A férfi világos szeme tágra nyílt kerek szemüvege mögött, és mosoly terült szét az arcán.

Vanessa határozottan odalépett hozzá, és kezet nyújtott.

– Mr. Fry! Nem voltam biztos benne, hogy ön az.

Fry hosszabban szorította a kezét, mint illendő, és olyan ragyogóan mosolygott rá, mintha örömhírt hozott volna. Aztán észrevette magát, és megemelte a kalapját, de még mindig fogta Vanessa kezét. Előttűnt korán megőszült haja, amelyet láthatóan sehogy sem lehetett megzabolázni.

– Vanessa Bell vagyok, régebben Stephen. Pár éve jártam önöknél vendégségben, ami után...

– Vanessa Stephen, persze! A nevét elfelejtettem, de az arcára még pontosan emlékszem. Örülök a viszontlátásnak! – Legkésőbb ekkor ideje lett volna elengednie a kezét, de a vonat hangos fékcsikorgása sem billentette ki boldog meglepettségéből.

– A férjemmel vagyok – mondta Vanessa, és bizonytalanul hátramutatott. – Épp Londonba tartunk vissza. Ön is, gondolom.

Erre végre felrezzent a férfi.

– Én is, persze – mondta, és elengedte a nő kezét. Lehajolt a bőröndért, majd rögtön újra felegyenesedett. – A férje? Akkor ön...?

Vanessa megfordult, és intett Clive-nak, aki láthatóan habozott, hogy csatlakozzon-e hozzájuk a csomagokkal, vagy siessen nyomban a peronra.

– Fel kéne szállnunk, különben a vonat nélkülünk indul el! – kiáltotta, míg közeledett.

– Clive, ő Roger Fry. Mr. Fry, a férjem, Clive Bell.

A két férfi megemelte a kalapját, de másra már nem volt idő. A vonat végre teljesen megállt, és a nyitott ajtókon át kiözönlöttek az utasok.

– Talán folytassuk a vonaton a beszélgetést? – javasolta Mr. Fry. – Nincs helyjegyem, ha önök...

– Örömmel! – felelte Clive, majd együtt elindultak a felszállást irányító kalauz felé.

Találtak egy üres fülkét, ahol Fry rögtön otthonosan berendezkedett. Levette a kabátját, felakasztotta az egyik fogásra a feje mellett, hogy kényelmesen tudjon turkálni a zsebeiben. Még mielőtt elindult volna a vonat, előhalászott belőle pár tollat, a cigarettatárcáját, gyufát, egy újságot és a jegyzetfüzetét. Ezekben a mindent elnyelő zsebekben volt még egy kis fémkulacs és egy alma, amelybe jóízűen beleharapott.

Clive leült vele szemben, és az újságra mutatott. Az *Athenaeum* című irodalmi folyóirat legfrissebb száma volt.

– Szóval már megjelent. Esetleg belekukkanthatok később? Hozzájárultam a laphoz egy kis cikkel Prosper Mérimée-ről és a *Lettres à une inconnue*-ről – mondta leplezetlen büszkeséggel.

– Ó, a *Levelek egy ismeretlenhez!* – Roger Fry elismerően vonta fel a szemöldökét, és élénk érdeklődéssel végigmérte a szemben ülőt. – Még én is csak átlapoztam, de mindenképp különleges figyelemmel fogom olvasni a cikkét. Rendszeresen publikál az *Atheneumban*?

– Alkalmanként. A francia irodalom szakértője vagyok, úgymond.

Clive-nak eddig mindössze három cikke jelent meg az *Athenaeumban*, bár mindennap órákra visszavonult a dolgozószobájába. Az ott eltöltött órák száma azonban egyértelműen nem volt arányos az írói termékenységével. Ha Clive nem csak akkor olvasta volna az *Athenaeumot*, amikor megjelent benne egy saját cikke, akkor bizonyára feltűnt volna neki, hogy Roger Fry nagyon gyakran publikál benne. Így hát elég merész kijelentés volt az előbbi, és könnyen lelepleződhetett volna, hogy szélhámos.

– Nagyon érdekes! – mondta Mr. Fry minden irónia nélkül, és vidáman csillogott a szeme. Lazán hátradőlt, és keresztbe vetette a lábát, így napsárga zoknija felett még hófehér, szőrös lábszára is kilátszott kissé. A nadrág a legfinomabb gyapjúszövetből készült, és zakó helyett feltűnő, narancssárga kárómintás, kötött kardigánt viselt. A kardigán és a zokni versenyre kelhettek volna, melyik a rondább. A ruházata minden szempontból az ellentéte volt az angol úriemberek öltözködési szokásainak. De finom arcvonásai, intelligens, éber tekintete és visszafogott gesztikulációja kétségtelenül bizonyította, hogy mégis az.

Míg a két férfi azt taglalta, hogy a francia életmód felülmúlja a britekét, és Clive a párizsi diákeveiről mesélt, Vanessa Roger Fryt figyelte lelkesen. Az ölében nyugvó finom kezét, beszéd közben fel-le ugráló, kiálló ádámcsutkáját, finoman ívelt ajkát, amelyen bölcs, de egyáltalán nem megvető mosoly játszott. Odakinn időközben kitisztult az ég, és a halvány téli nap rásütött világos, kócos hajára. Ritkán érzett ilyen sürgető vágyat, hogy lerajzoljon valakit. Miért nem hagyott benne annak idején maradandó benyomást? Soha életében nem látott még ilyen vonzó embert!

A két férfi beszélgetése megélénkült, de Vanessa annyira elmerült Mr. Fry látványában, hogy a szavak lágy, csobogó dallammá olvadtak össze a vonat egyhangú zakatolásával.

Fry teste hirtelen megfeszült, mint egy ugrásra kész állaté, ami kizökkentette Vanessát elragadtatott álmodozásából.

– Jóban volt Gauguin egyik barátjával? – Fry kellemesen mély hangja egy oktávval feljebb csúszott.

– Roderic O’Conorral, igen. Ő is festett, és a műterme tele volt Gauguin képeiről készült fotókkal. Több Gauguin volt kinn, mint O’Conor – nevetett fel Clive.

– És? Milyennek találta?

– Nos – felelte Clive tétován. – A francia impresszionizmus elkötelezett rajongója vagyok. Nagyon szerettünk volna egy eredeti Degas-t, igaz, Vanessa? De eddig csak egy reprodukcióra tellett – nevetett fel. Vanessa szerint túl harsányan, de Fryt láthatóan nem zavarta.

– Noha Gauguint a maga intenzív színeivel már nem igazán lehet az impresszionisták közé sorolni – jegyezte meg Fry, cseppet sem kioktatóan. – Van még kapcsolata ezzel a... hogy is hívták? O’Conorral?

– Ha jól tudom, visszatért Írországba azóta, de írhatok neki.

– Ha már nincs Párizsban, akkor nehezőre eshet – mondta Fry, inkább magában, mint Clive-nak.

– Nehezőre? Hogy érti?

Fry idegesen kocogtatta a mutatóujjával csücsörítő ajkát, a fejét előrebökte, és Clive-ra szegezte a pillantását, mintha egy féltve őrzött titkot készülné rábízni.

– Egy ideje az motoszkál a fejemben, hogy... nos, hogy óvatosan fejezzem ki magam, mert kicsit merésznek tűnhet...

Egy, igen, szinte nyaktörő vállalkozás... De talán osztja a véleményemet...

Párszor átvette egyik lábát a másikon, az utolsó szavaknál pedig szinte esedezve Vanessára emelte a pillantását, mintha elnézést kérne tőle a még ki sem mondott gondolatért.

– El akarja rabolni a koronaékszereket? – kérdezte a nő.

A férfi hátrahőkölt, és szívből jövő nevetésre fakadt. Nevetése egy pillanatra villódzó, táncoló festékfoltok tengerévé változtatta a fülkét.

– Nem! – kiáltott fel. – De lehet, hogy a brit közvélemény egy efféle rablást kevésbé venne rossz néven!

– Ígéretesen hangzik – vetette közbe Clive, és előre hajolt. Állát várakozásteljesen a két kezébe támasztotta.

– Szeretném... – Fry hatásszünetet tartott. Aztán szétártta a karját, és határozott hangon közölte: – ...a kortárs francia festészetet megismertetni az angolokkal! Cézanne, Degas, Gauguin, talán még egy kis van Gogh is...

– Aha – bökte ki Clive, összefont karral hátradőlt, és elismerően mosolygott.

Vanessa el volt ragadtatva.

– Úgy érti, hogy a szépséges zöld szigetünket forradalmi kontinentális importáruval becstelenítené meg?

A férfi egy cinkos mosollyal felelt.

– Ön mondta – felelte, és láthatóan tetszett neki az éles irónia. – Nézzon csak körül a galériáinkban! Csupa szomorú szín, unalmas ábrázolóművészet. Poros portréfestészet, lehangoló tájképek, lapos csendéletek. Mit mondhatna ez nekünk? Ennyire provinciálisak akarunk lenni? Ideje megváltoztatni a brit művészetet.

A szeme ragyogott, élénken gesztikuláló kezével mintha a semmiből akarta volna elővarázsolni a brit művészet fájdalmasan hiányolt színpompáját.

Vanessa az elmúlt években festett portréira és csendéleteire gondolt. Az alkotással kapcsolatos kellemetlen szorongására. A megrekedtségre.

– Gauguin... – mondta Clive, túlhangsúlyozva a második szótag nazálisát, hogy látványosan demonstrálja Roger Frynak, mennyire ért a művészethez. – Azt hiszem, a brit közönséget rendesen sokkolná.

– Hát nem elragadó ötlet? – kérdezte Fry. Pimasz nevetése még jobban tetszett Vanessának, mint a gondolat, hogy Lady Shuttleworth, Lady Chamberlain vagy Lady Darlington megvetően elfordul a francia kiválóságok festményeitől, amelyek sértik dédelgetett ízlésüket.

– És hogy gondolta? Hogyan hozná Londonba a képeket? Nem veheti meg egyszerűen mindet – érdeklődött Clive, aki sosem vetkőzte le polgári származásából eredő anyagiasságát, akármilyen bohémnek akart is tűnni.

Roger Fry elengedte a füle mellett a megjegyzést. Megragadta a tollát, és hevesen lapozgatni kezdte a jegyzetfüzetét. Felírt pár szót, aztán felváltva Clive-ra és Vanessára bökött a tollal.

– Hisznek a jelekben? Én valójában nem, de nem lehet véletlen, hogy épp ma futottunk össze. Úgy érzem, együtt valami nagyra lennénk képesek. Mit gondolnak?